

Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği¹

Sinem Yıldırımalp²

Hilal Erdoğan

Özet: Çok yönlü etkilere sahip bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilen göç hem göç eden bireyler hem de göç edilen yerde yaşayan yerel halk açısından önemli bir süreç ortaya çıkarmaktadır. Yaşanan göç sonucunda göç eden bireyin göç ettiği yere ve oradaki bireylere karşı uyumu ve göç alan yerdeki bireylerin göç hareketi ile gelen bireylere karşı uyumu oldukça önemli ve literatürde üzerinde yoğun olarak çalışılan bir konudur. Bu bağlamda sosyal uyum, toplumsal kabul ve toplumsal uzaklık gibi entegrasyon sürecinde ve entegrasyon politikalarında sıklıkla yer bulan kavramlar da çok boyutlu bir anlam kazanmakta hem göç eden hem de yerel halk açısından çift taraflı bir değerlendirme yapmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yerel halkın Türkiye’de bulunan Suriyelilere yönelik toplumsal uzaklığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Sakarya’da faaliyet gösteren bir tekstil işletmesinde çalışan 300 katılımcıya Bogardus’un Toplumsal Uzak-

1. Bu çalışma Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde kabul edilen “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilere Bakış Açısının Toplumsal Uzaklık Bağlamında İncelenmesi: Sakarya İli Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

2. Doç Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

lık ölçeğine dayalı anket uygulanmış ve anketler SPSS 22 ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda yerli halkın Suriyelilere toplumsal uzaklık derecesinin yüksek olduğu ve toplumsal uzaklığın mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Toplumsal Uzaklık, Suriyeliler

1. Giriş

Önemli sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapan Türkiye’de Suriyelilerin uzunca bir zamandır geçici barınma merkezlerinden ziyade şehirlerde yaşamayı tercih ettikleri görülmektedir. Türkiye’de geçici koruma kapsamı statüsünde bulunan Suriyelilerin şehirlerde yaşam kurmalarıyla toplumsal yaşamın tüm alanlarında yerel halk ile etkileşimleri artmaktadır. Türkiye’nin çalışma yaşamından, eğitime kadar birçok temel alanda uygulamaya koyduğu politikalarla entegrasyon sürecini yönetmeye çalıştığı bilinmektedir. Çift taraflı bir süreci ifade eden entegrasyon sürecinin etkinliği göç eden kadar göç edilen yerde yaşayan bireylerin de göç sürecinden nasıl etkilendiğinin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Nitekim son yıllarda göç kapsamında yapılan çalışmaların sayısı hızla artarken, bu çalışmalarda yerel halkın görüşlerine dayalı araştırmaların da olduğu görülmektedir. Bu araştırmaların sonuçları, yerel halkın zaman ve şartların değişimiyle birlikte düşüncelerinin, duygularının değiştiğini ortaya koymaktadır. Yazılı ve görsel medyaya da yansıyan haberler ve bu haberleri konu alan araştırmalardan da toplumun göç sürecinin ilk zamanlarında sahip oldukları toleransı muhafaza edemedikleri izlenmektedir.

Göçün zaman boyutu göz önüne alındığında artık kalıcılık kazanmış Suriyeliler ile yerel halkın, toplumsal yaşamın her alanında birlikte uyum içerisinde yaşama hususunda sürecin arzu edilen başarıda ilerlemediği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında 2011 yılı itibarıyla Türkiye’de yaşayan Suriyelilere ilişkin yerel halkın toplumsal

uzaklığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Sakarya’da tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin 300 çalışanın katılımı olduğu araştırma ile entegrasyon sürecine yerel halkın bakış açısından bir değerlendirmede bulunmak anlamlı görülmektedir.

2. Suriyelilerin Uyum Süreci ve Toplumsal Uzaklık

Sosyal politikanın sosyal barışı sağlama, sosyal bütünleşmeyi gerçekleştirme, sosyal dışlanmayı önleme gibi temel hedeflerine ulaşması açısından, entegrasyon sürecinin de temel kavramları olarak kullanılan sosyal uyum, toplumsal kabul, toplumsal uzaklık (sosyal mesafe), duygusal mesafe gibi konulara ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar önem arz etmektedir. Bu önem doğrultusunda literatürde bu konuları içeren araştırma sayısı da hızlı şekilde artmakta ve gerek Suriyelilerin gerekse yerel halkın bakış açısına yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır.

Ancak özellikle toplumsal kabul ve uyum sürecini kapsamlı olarak ele alan ve kavramın uluslararası bir çerçeveye oturmasını sağlayan ilk çalışma 2014 yılında Erdoğan’ın yaptığı “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” başlıklı araştırma olmuştur. Araştırma kapsamında, Türkiye’deki Suriyelilerin durumunu ve sorunlarını tespit etme amacıyla gerçekleştirilen mülakatların yanı sıra toplumsal kabul düzeyine ilişkin bir kamuoyu çalışması da yürütülmüştür. Her iki tarafın görüşlerinin değerlendirildiği araştırmanın, bu çalışma için önemli sonuçlarından biri Türk toplumunun Suriyelilerin kalıcılığı ve sürekli kalmaya dair algısıdır. Buna göre Türk toplumunun yarısından fazlasının Suriyelilerin Türkiye’de kalacağı ve kalmaları durumunda büyük sorunlara yol açacakları, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusuna son derece olumsuz baktıkları ifade edilmektedir.

Toplumsal kabul ve sosyal uyum sürecine ilişkin yine Erdoğan tarafından 2017’de gerçekleştirilen “Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi” araştırması da ortak yaşamı hem Türk toplumu hem de Suriyeliler açısından kapsamlı bir şekilde araştırmaktadır. Kalıcılık, vatandaşlık, şehirlerde yaşam, eğitim, is-

tihtdam, uyum politikaları ekseninde Suriyelilerin durumunun analiz edildiği araştırmada Türk halkının Suriyelilere ilişkin kabulü, uyumu ve sosyal mesafesinin de değerlendirildiği görölmektedir.

Toplumsal kabul ve uyumu konu alan diğer araştırmalarda Türk halkının olumsuzluk taşıyan, toplumsal uzaklık olduğunu düşündüren duygu ve düşünceleri ortaya konmaktadır. Türk toplumunun Suriyelilere karşı düşünceleri ve tutumları, terör olaylarına karışarak bir nevi bu olayları tetikleyerek bir güvenlik tehdidi yarattıkları (Türkoğlu, 2011; Göde ve diğerleri, 2014), hırsızlık, fuhuş, kaçakçılık gibi suç olaylarına karışarak huzur kaçırdıkları (Erdoğan, 2014; Boyraz, 2015); topluma maddi yüke sebep oldukları, ucuz işgücü oldukları için iş kayıplarının yaşanmasına neden oldukları (Erdoğan, 2014; Orhan ve şenyücel, 2015; Döner, 2016) şeklinde biçimlenmektedir.

Literatürde toplumsal kabul ve sosyal uyumu içeren çok sayıda çalışma bulunmasına rağmen (Akıncı ve diğerleri, 2015; Orhan ve şenyücel, 2015; Tunç, 2015; Karasu, 2016; Yıldırım alp ve diğerleri 2017; Duman, 2019) toplumsal uzaklık (sosyal mesafe) konusunda sınırlı sayıda çalışma olduğu dikkat çekmektedir.

Sosyal mesafe şeklinde de ifade edilen toplumsal uzaklık Bogardus tarafından bireyler ve birey grupları arasındaki yakınlık ya da uzaklık ile belirlenen bir mesafe olarak tanımlanırken, bireyler ve gruplar arasındaki yakınlık (sempati) veya uzaklık (antipati) temelinde değerlendirilmektedir. Belirli bir sosyal sınıfa mensup olan bireyin diğer sınıflarla, sosyal grup ve bireylerle hiyerarşik ilişkilerini, toplum içindeki sınıfların birbirleri ile olan ilişkilerini ve aralarındaki sosyal farklılık ilişkilerini gösteren (Bogardus,1959: 8-11) toplumsal uzaklık, birey ve sosyal grupların fiziki olarak aynı mekânda birlikte yaşamalarına rağmen birbirleriyle sosyal olarak kurdukları ilişkilerin zayıf ve sınırlı kalması durumunu tanımlamak için kullanılmaktadır. Nitekim sosyal psikoloji toplumsal uzaklığı ırk, din, milliyet gibi farklı sosyal grup üyelerinin birbirlerini kabul etme ya da reddetme derecesi olarak izah etmektedir (Budak, 2000: 690).

Toplumsal uzaklık, bireyler arasındaki sosyal temasın az olmasını ifade ederken, bu uzaklığı görünür hale getiren durum, farklı sosyal gruplar arasında yaşanan dışlanma ve kabule yönelik ilişki tarzlarıdır. Bu davranışlara dair ilişki tarzı, kişisel tercihlerle ilişkili olmakla beraber kültürel bir boyuta da işaret etmektedir. Sosyal grupların mahremiyet sınırlarını hangi mesafede tutmak istediklerini gösteren (Marshall,1999: 750) toplumsal uzaklık kavramı çerçevesinde birey, bir kişiye selam vermesine rağmen o kişiyle komşuluk yapmak istemiyor ise, komşuluk yapsa bile o kişiyle evlenmeyi düşünmüyor ise bu durum bize bireyin bir seçim yaptığını göstermektedir. Bireyler ve toplumsal gruplar arasında toplumsal temasın azlığının önyargıyı besleyerek, ayrışma ve toplumsal uzaklığın (sosyal mesafenin) artmasına neden olacağını belirten Gürkaynak, sosyal mesafe koymanın ayrımcılığa ve şiddete giden sürecin başlangıcı olduğunu vurgulamaktadır. Toplumsal etkileşimin, temasın olmaması ya da azalmasının, yaşam alanlarının homojenleşmesinin bireyleri “öteki” gruba karşı ayrımcılık yapmaya hazır hale getireceği ifade edilmektedir (Gürkaynak, 2012).

3. Yerel Halkın Suriyelilere Toplumsal Uzaklığın İlişkin Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği

3.1. Araştırmanın Amacı, Örneklemi ve Yöntemi

Bu çalışma, yerel halkın Suriyelilere karşı toplumsal uzaklık derecelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında araştırma, Sakarya’da faaliyet gösteren bir tekstil işletmesindeki Türk vatandaşları ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma için tekstil sektörünün seçilmesindeki temel neden Suriyelilerin yoğun olarak tekstil sektöründe çalıştığının bilinmesidir. 2015 yılında İngiltere’de bulunan İş ve İnsan Hakları Merkezi adlı kuruluş tarafından tekstil sektöründeki Suriyelilerin istihdamını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmaya göre, dünya ölçeğinde üretim yapan tekstil firmalarından dördünün birinci

derece tedarikçilerine ait çok sayıda fabrikada Suriyeli işçi çalıştırıldığı görülmektedir. Suriyelilerin Türkiye’de de vasıfsız işlere yöneldikleri ve tekstil sektörünün de yoğunlaştıkları alanlar arasında yer aldığı belirtilmektedir. Tekstil sektörünün tüm kentlerde yaygın bir sektör olması, Suriyelilerin de kentlerde tekstil işletmelerinde çalışmasına imkân vermektedir (Kaygısız, 2017). T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Ocak 2017 tarihli verilerine göre tekstil işkolunda 979.984 kişi çalışmaktadır. Bakanlığın çalışma hayatı istatistikleri 2017 raporu verilerine göre 20.966 bin Suriyeliye çalışma izni verilmiştir. Tekstil ürünleri imalatı faaliyet kolunda 2.272 bin ve giyim eşyalarının imalatı faaliyet kolunda ise 2.283 bin olmak üzere yabancıların en fazla tekstil sektöründe çalıştığı belirtilmektedir (ailevecalisma.gov.tr).

Araştırmada, Emory Bogardus tarafından 1925 yılında geliştirilen toplumsal uzaklık ölçeği esas alınmaktadır. Bogardus bu tutum ölçeğini ilk kez ABD’de insanların farklı ırk, din veya sınıf gibi gruplarda bireyler ile sosyal olarak bir ilişkiye girmeyi kabul etme veya reddetme derecesini ölçme amacıyla geliştirmiştir (Bogardus, 1959).

Bogardus tutum ölçeğinde kişilerin bir gruba yönelik tutumları, kabul edilen ilişkinin yakınlık derecesiyle ölçülmektedir. Bireylerin belli bir gruba karşı tutumlarının yanı sıra, belli bir bireyin çeşitli topluluklarla ilgili tutumlarını da karşılaştırmak mümkün olabilmektedir. Çeşitli ilişki biçimlerini, toplumsal özdeşleşmenin çeşitli derecelerini dile getirecek biçimde standartlaştırıcı bir düzeltmeyle, sosyal mesafe ölçeğinin her türlü gruba karşı tutumların ölçülmesinde başarıyla kullanılacak bir teknik olduğu kabul görmüştür (Sencer-Irmak, 1984).

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket yöntemi ve basit tesadüfî örneklem yöntemi kullanılmıştır. Anketler yüz yüze anket yapma tekniğiyle uygulanmıştır. Anket formuna benzer tekniklerle yapılan çalışmalarda da bulunduğu gibi katılımcıların olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini kolaylaştırmak için 1. Derecede, 2. Derecede ve 3. Derecede şeklinde derecelendirme şıkları konmuştur. Anket

uygulamasının ardından ankete katılan örneklem grubundan alınan bilgiler SPSS Version 22 programında analiz edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde araştırma bulguları katılımcılara ait demografik bulgular ve toplumsal uzaklık bulguları şeklinde incelenecektir. Ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach's Alfa iç tutarlılık katsayısı ile ölçülmüştür. Buna göre Tablo 1'de gösterildiği üzere Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,825 olarak bulunmuştur. Bu oran elde edilen verilerin oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 1. Toplumsal Uzaklık Ölçeği

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.825	.907	22

Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan 300 katılımcının demografik özellikleri cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, ortalama aylık hane geliri ve eğitim seviyeleri değişkenleri ile incelenmiştir.

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında % 58,7 oranında kadın katılımcının, % 41,3 oranında ise erkek katılımcının olduğu görülmektedir. Tekstil sektörünün genelinde olduğu gibi araştırma yapılan tekstil işletmesinde de kadın çalışanların sayısı yüksektir. Araştırmanın yapıldığı işletmede kadın çalışanlar toplam çalışanların yaklaşık % 80'ini oluşturmaktadır.

Katılımcıların yaş özellikleri incelendiğinde % 39,7'sini 25-34 yaş aralığında olan bireyler oluşturmaktadır. Genç çalışan grubunda tanımlayabileceğimiz 18-35 yaş arası çalışanların oranına bakıldığında ise % 61 şeklinde gerçekleşmektedir. Bu da görüşü alınan katılımcıların büyük bir kısmının genç çalışanlardan oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Grup	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	124	41.3
	Kadın	146	58.7
	Toplam	300	100.0
Yaş	18-24	64	21.3
	25-34	119	39.7
	35-44	89	29.7
	45-54	23	7.7
	55-64	5	1.7
	Toplam	300	100.0
Medeni Durum	Bekâr	103	34.3
	Evli	181	60.3
	Diğer	16	5.3
	Toplam	300	100.0
Eğitim Durumu	Okuma Yazması Olmayan	1	0.3
	Okur Yazar	1	0.3
	İlkokul / Ortaokul	141	47.0
	Lise ve Dengi Okul	111	37.0
	Yüksek okul / Lisans	41	13.7
	Yüksek Lisans / Doktora	5	1.7
	Toplam	300	100.0
Çocuk Sayısı	Yok	125	41.7
	1	55	18.3
	2	68	22.7
	3	36	12.0
	4	11	3.7
	5 +	5	1.7
	Toplam	300	100.0
Aylık Hane Geliri	2020-2999 TL	76	25.3
	3000-3999 TL	61	20.3
	4000-4999 TL	59	19.7
	5000-5999 TL	54	18.0
	6000 TL ve üstü	50	16.7
	Toplam	300	100.0

Araştırmaya katılan katılımcıların % 60,3'ünün evli, % 34,3'nün bekâr, % 5,3'ünün ise medeni durumunu nişanlı, boşanmış gibi seçenekleri içeren diğer olarak cevapladığı görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayılarına bakıldığında % 41,7'lik oranla çocuk sahibi olmayanların fazla olduğu, ikinci sırada ise % 22,7 oranıyla 2 çocuk sahibi olanlar yer almaktadır. Katılımcıların % 41,7'lik oranının ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların % 25,3'ünün 2020-2999 TL, % 20,3'ünün 3000-3999 TL, % 19,7'sinin 4000-4999 TL, % 18'inin 5000-5999 TL, % 16,7'sinin 6000 TL ve üzeri ortalama aylık hane gelirine sahiptir. Genel itibariyle bakıldığında ortalama aylık hane gelirlerinin katılımcılar arasında dengeli bir şekilde dağılım gösterdiği izlenmektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri, oranları bakımından büyükten küçüğe doğru sırası ile ilkökul / ortaokul, lise ve dengi okul, yüksekokul / üniversite, yüksek lisans / doktora, okur-yazar ve okuma yazması yok şeklinde sıralanmaktadır. İlkokul / ortaokul oranı % 47, Lise ve dengi okul oranı % 37 ve yüksekokul / üniversite oranı % 13,7'dir. Genel olarak bakıldığında ilkökul / ortaokul ve lise / dengi okul oranı % 84'lük bir oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Toplumsal Uzaklığa İlişkin Bulgular

Toplumsal uzaklığı ölçmek amacıyla katılımcılara biri açık uçlu olmak üzere toplam 21 soru yöneltilmiştir. Her soru için ayrı ayrı frekans analizleri yapılmıştır. Buna göre ilk yöneltilen Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların 287'si 3.derece cevabını vererek uzaklık derecesinin oldukça yüksek olduğunu belirtmiştir. Toplam oran içinde % 95,7'lik yüksek bir oranla Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusunun cevabı uzaklığın ne derece yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusuna 1.derece cevabını veren katılımcılar için % 1,7'lik oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister mi-

siniz soruna verdikleri derecelendirmelerin kendi içinde anlamlı bir değişkenlik göstermediği izlenmektedir.

Katılımcıların 218'si toplam oranın ise % 72,7'si komşuluk etmek ister misiniz sorusuna 3. derece cevabını vererek uzaklık derecesinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak evlenmek ister misiniz sorusundan farklı olarak % 21,3 oranla 2. derece uzaklığı daha farklı bir sonuç vermektedir. Katılımcılar evlenmek istemeseler dahi komşuluk etme konusunda 2. derece uzaklığı tercih etmektedirler. Suriyelilerin, sokakta kalmasını istemeyen katılımcılar, isteksiz de olsalar komşuluk konusunda yüksek oranda bir uzaklık ortaya koymamaktadırlar.

Katılımcıların % 76,7' si arkadaşlık kurma konusunda uzaklık derecelerinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Komşuluk etme derecesini daha yakın olarak gören katılımcılarda bile arkadaşlık derecesinin daha uzak olduğu görülmektedir. Arkadaşlık, insan ilişkilerinde farklı bir yakınlığı, samimiyeti temsil etmektedir. Suriyelilere karşı hissedilen olumsuz duygular, onları arkadaş olarak görmeyi engellemektedir.

Katılımcıların 287'si % 95,7'lik yüksek bir oranla Suriyeli bir kişiyle ticari ortaklık kurma konusundaki uzaklık derecelerinin oldukça yüksek olduğunu belirtmektedir. Suriyeli bir kişiyle ticari ortaklık kurmak ister misiniz sorunun dereceleri arasında dengeli bir dağılım olmadığı görülmektedir. Katılımcıların Suriyelilerle herhangi bir ticari ortaklık içerisinde bulunmak istemediği, aralarında maddi bir ilişki kurulmasını istemedikleri, ticari bir ilişki kurmaya yetecek güveni hissetmedikleri ifade edilmektedir.

Katılımcılara sorulan soruların ayrı ayrı analizlerine bakıldığında % 96,3'lük oranla sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunun uzaklık derecesinin en yüksek olduğu görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunda % 0,3'lük bir oranla 1. derecenin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle sırrınızı paylaşmak ister misiniz sorusunda dereceler arasında büyük farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir. Arkadaşlık ve komşuluk gibi yakınlık bildiren tutumlara verilen cevaplar incelendiğinde ve sırrını paylaşmak

konusunun özelde mahrem bir konu olduğu da dikkate alındığında 3. derece oranının yüksek çıkmasının doğal olabileceği düşünülebilir.

Katılımcılara sorulan aynı ülkenin vatandaşı olmak ister misiniz sorusuna verilen cevaplar % 84,3 oranla 3. derece uzaklık olarak tespit edilmiştir. Dereceler arasında dengesiz bir dağılım olmakla birlikte katılımcıların genel tepkisi aynı ülke topraklarında yaşasalar bile aynı ülkenin vatandaşı olmak istemedikleri yönündedir. Bu durumun önemli nedenlerinden biri olarak son dönemlerde Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmesi konusunun gündemde yer almasıdır. Yapılan araştırmalarda görülmüştür ki vatandaşlık verilmesi konusu çok hassas bir konu olma özelliği taşımaktadır. İlk etapta misafir olarak görülen Suriyelilerin artık ülkede kalıcı hale gelmesi ve vatandaşlık verilmesi konusu genel bir tepki yaşanmasına neden olmaktadır.

Suriyeli bir kişiyle aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz sorusu ile aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz sorularına verilen cevaplarda 3. derece cevapların oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların aynı iş yerinde çalışmak ister misiniz sorusunda 1. derece cevap oranı % 5,3 iken aynı meslekte olup aynı ücreti almak ister misiniz sorusunda 1. derece cevap oranının % 16,3 şeklinde gerçekleşmektedir. Katılımcıların, aynı iş yerinde çalışmak istemeseler bile aynı meslekte olup aynı ücreti almak konusunda aşırı rahatsızlık duymadıkları görülmektedir.

Suriyeli bir kişinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ister misiniz sorusuna verilen cevaplarda uzaklık derecesinin kendi içinde farklılık gösterdiği görüle dahi genel uzaklık derecesi yine yüksektir. Suriyeli bir kişinin sahibi olduğu bir iş yerinden alışveriş yapmak ister misiniz sorusunda % 66'lık oranla 3. derece cevapların yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz sorusunda 1. derece uzaklığı seçen katılımcıların aynı sınıfta eğitim almak söz konusu olduğunda uzaklık derecesinin 3. derece seçildiği görülmektedir. Nispeten dereceler arasında dengeli dağılım söz konusu

ise de çocuğunuzun aynı eğitim kurumunda eğitim almasını ister misiniz sorusunda 3. derece oranı % 66,7 iken, aynı sınıfta olmasını ister misiniz sorusunda 3. derece oranının % 68'e yükseldiği görülmektedir.

Suriyeli bir kişiden ihtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz sorusunda uzaklık dereceleri birbirine yakın olsa da genel itibariyle 3. derece uzaklık oranının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak uzaklık derecelerinde kırılmanın yaşandığı Suriyeli bir kişinin ihtiyaç duyması halinde yardım eder misiniz sorusunda, uzaklık derecesinin % 61,3'lük bir oranla 1. derece cevaplar verildiği görülmektedir. Her ne kadar genel uzaklık derecesi yüksek olsa da konu ihtiyacı olan birine yardım etmek olduğunda katılımcıların uzaklık derecesinde farklılıklar yaşandığı gözlenmektedir. İhtiyacı olan birine yardım etmek Türk örf ve adetlerinde yeri olan bir davranış kalıbıdır. Dolayısıyla Türk toplumu örf ve adetlerine bağlı bir toplum olduğu için ihtiyacı olan birine yardım etmek konusundaki duyarlılığın cevaplara yansımaları söz konusudur.

Suriyeli bir kişinin düzenli olarak devletten sosyal yardım almaları konusunda uzaklık derecesinin % 89,7'lik bir oranla yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılar Suriyeli bir kişinin devletten düzenli olarak yardım almasının kişiyi tembelleştirip çalışma isteğinden uzaklaştırabileceği görüşünü paylaşmaktadırlar.

Katılımcıların % 95,7'si kızının veya yakınındaki bir kızın Suriyeli bir kişiyle evlenmesi konusundaki uzaklıklarının oldukça yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yine yanı şekilde oğlunun veya yakınındaki bir erkeğin evlenmesi konusundaki uzaklık da % 95'lik bir oranla oldukça yüksektir. Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz sorusundaki % 95,7'lik oranla uzaklığın yüksek olması birbirini tamamlayan oranlar olarak görülmektedir. Suriyeli bir kişiyle evlenmek ister misiniz, Suriyeli bir kişiyle kızınızın veya yakınındaki bir kızın evlenmesini ister misiniz ve Suriyeli bir kişiyle oğlunuzun veya yakınındaki bir delikanlının evlenmesini ister misiniz sorularının derecelerine göre kendi içinde anlamlılık kazandığı görülmektedir.

Tablo 3. Toplumsal Uzaklık Bulguları

	Evlenmek İster misiniz?		Komşuluk Etmek İster misiniz?		Arkadaşlık Etmek İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	5	1.7	18	6.0	16	5.3
2. Derece	8	2.7	64	21.3	54	18.0
3. Derece	287	95.7	218	72.7	230	76.7
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

	Ticari Ortaklık Kurmak İster misiniz?		Sırrınızı Paylaşmak İster misiniz?		Aynı Ülkenin Yurttaş Olmak İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	4	1.3	1	0.3	4	1.3
2. Derece	9	3.0	10	3.3	43	14.3
3. Derece	287	95.7	289	96.3	253	84.3
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

	Aynı İşyerinde Çalışmak İster misiniz?		Aynı Meslekte Olup Aynı Ücreti Almak İster misiniz?		Suriyeli Birinden Alış-Veriş Yapmak İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	16	5.3	49	16.3	32	10.7
2. Derece	99	33.0	65	21.7	70	23.3
3. Derece	185	61.7	186	62.0	198	66.0
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

	Çocuğunuzun Aynı Eğitim Kurumunda Eğitim Almasını İster misiniz?		Çocuğunuzun Aynı Sınıfta Olmasını İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans
1. Derece	20	6.7	17	5.7
2. Derece	80	26.7	79	26.3
3. Derece	200	66.7	204	68.0
Toplam	300	100.0	300	100.0

	İhtiyaç Duyduğunuzda Yardım İster misiniz?		İhtiyaç Duyduklarında Yardım Eder misiniz?		Devletten Sosyal Yardım Almalarını İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	32	10.7	184	61.3	8	2.7
2. Derece	102	34.0	34	11.3	23	7.7
3. Derece	166	55.3	82	27.3	269	89.7
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

	Kızınızın veya Bir Kızın Evlenmesini İster misiniz?		Oğlunuzun veya Bir Erkeğin Evlenmesini İster misiniz?		Düğün Törenlerine Katılmak İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	2	0.7	3	1.0	21	7.0
2. Derece	11	3.7	12	4.0	32	10.7
3. Derece	287	95.7	285	95.0	247	82.3
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

	Cenaze Törenlerine Katılmak İster misiniz?		Yemeğini Yemek İster misiniz?		Kestiğini Yemek İster misiniz?	
	Frekans	Oran	Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
1. Derece	59	19.7	10	3.3	12	4.0
2. Derece	65	21.7	25	8.3	18	6.0
3. Derece	176	58.7	265	88.3	270	90.0
Toplam	300	100.0	300	100.0	300	100.0

Bir Suriyelinin cenaze törenine katılmak ister misiniz sorusunda katılımcıların keskin bir dağılımı bulunmamaktadır. Her ne kadar 3. derece uzaklık % 58,7 oranla yüksek olsa dahi diğer sorulara kıyasla cenaze törenlerine katılma konusunda katılımcıların uzaklık derecesinde düşüş olduğu gözlenmektedir. Sorulan soruya verilen cevaplarda, toplumsal olarak etkileşimde hangi sıkıntılar yaşanır ise yaşansın ölüm gibi kederli, üzüntülü durumlarda bütün sıkıntıların geride bırakılıp acıların paylaşılması geleneğinin etkisi olduğu görülmektedir. Türk örf ve

adetlerine göre cenaze ve düğün törenlerinin ayrı bir yeri olduğu bile- nen bir gerçektir. Genel uzaklık ne kadar yüksek olursa olsun cenaze veya düğün törenlerinde uzaklıkta bir azalma yaşadığı görülmektedir.

Katılımcıların 265'i Suriyeli bir kişinin yemeğini yeme konusun- daki uzaklık derecesinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Bunun ya- nı sıra yemeğini yese dahi kestiğini yemek konusunda % 90'lık bir oranla uzaklık derecesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Mez- hep, inanç ve yargılar sebebiyle yemeğini yemek ister misiniz ve kes- tiğini yemek ister misiniz soruları ayırt edici özellik taşımaktadır.

Katılımcılara yöneltilen anket soruları derecelerine göre değerlendiril- diğinde toplumsal uzaklığın yüksek gerçekleştiği sonucuna ulaşılm- maktadır. Verilen cevapların genel yüzdelik oranları yakınlıktan uzak- lığa doğru sıralandığında, ihtiyaç duyduklarında yardım etmek, cenaze törenlerine katılmak, aynı meslekte olup aynı ücreti almayı kabul et- mek, Suriyeli birinin sahibi olduğu bir işyerinden alışveriş yapmak ve ihtiyaç duyduğunda yardım istemek yer almaktadır. Bu sıralamayı dü- ğün törenlerine katılmak, çocuğunun aynı eğitim kurumunda eğitim al- masını istemek, komşuluk etmek, çocuğunun aynı sınıfta olmasını is- temek, aynı iş yerinde çalışmayı istemek takip etmektedir. Toplumsal uzaklık derecesinin en yüksek olduğu alanları ise sır verme, evlenme, ticari ortaklık kurma, kestiğini yeme, devletten yardım alma, vatandaş- lık hakkı ve arkadaşlık kurma oluşturmaktadır.

Genel olarak 20 soruya verilen cevapların frekans analizleri ve oran- ları incelendiğinde, anket sorularında, katılımcıların verdiği cevaplara göre Suriyelilere bakış açılarının toplumsal uzaklık değerleri % 76,4 oranında 3. derece, % 15,05 2. derece ve % 8,55 1. derece uzaklık ola- rak tespit edilmiştir.

Katılımcılara 20 anket sorusunun yanında toplumsal uzaklığın de- ğişimi ve ortadan kalkabilmesine yönelik “Hangi koşullarda toplum- sal uzaklığınız değişir?” şeklinde bir açık uçlu soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 17’de görüldüğü üzere gruplandırılarak de- ğerlendirilmiştir.

Tablo 17. Hangi Koşullarda Toplumsal Uzaklığınız Değişir?

Hangi koşullarda toplumsal uzaklığınız değişir?		
	Frekans	Oran
Değişmez	142	47.3
Kendi ülkelerine dönerlerse, ülkeyi terk ederlerse	86	28.7
Daha uyumlu olurlarsa, sorun çıkarmazlarsa	38	12.7
Aynı dili konuşursak	9	3.0
Daha temiz ve çevreye duyarlı yaşarlarsa	3	1.0
Ev sahibine dönüşmezlerse	3	1.0
Geçici barınma merkezlerinde kalırlarsa	2	0.7
Diğer	17	5.7
Toplam	300	100.0

Cevaplar gruplandırıldığında var olan uzaklığın aslında hiçbir şekilde değişmeyeceği görüşü % 47,3'lük oranla ilk sırada yer almaktadır. Ancak Suriyelilerin kendi ülkelerine döndüklerinde uzaklığın değişebileceğini belirtenlerin oranı da toplam orana bakıldığında yüksek sayılabilecek bir seviyede görülmektedir. Katılımcıların % 12,7'lik bir kısmı ise Suriyelilerin daha uyumlu olması, sorun çıkarmaması şartıyla kendilerine olan uzaklıklarının değişebileceğini ifade etmektedir. Bu düşünceye sahip olan katılımcılar, son zamanlarda yazılı ve görsel medyada karşılaştıkları huzursuzluk haberlerinden duydukları rahatsızlıklara da vurgu yapmaktadırlar. Entegrasyon politikaları kapsamında önem verilen dil problemine katılımcılar arasında da dikkat çekenler olduğu görülmektedir. Bu kapsamda katılımcıların % 3'ünün aynı dili konuşulması koşuluyla uzaklığın azalabileceğini belirtmektedir. Katılımcılar arasında Suriyelilerin vatandaşlık almamaları (ev sahibine dönüşmemeleri) ve geçici barınma merkezlerinde kalmaları koşullarına da yer verenler olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların bir kısmının Suriyelilerin şehirlerde görünür olmaları konusunda rahatsızlık duyduklarına ilişkin ifadeleri de dikkat çekmektedir.

Diğer yandan katılımcıların “diğer” grubu altında yer verdikleri

koşullar ise, devletin yardımı kesmesi, Suriyelilere verilen hakların yerel halkın haklarından fazla olmaması, yerel halk gibi çalışıp kazanmaları, gerçekten zor durumda olduklarına inanılması, önyargıların ortadan kalkması şeklinde ifade edilmektedir.

Ayrıca araştırma kapsamında katılımcıların değindikleri diğer hususlar incelendiğinde ekonomik yapıya dair söylemler de dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda Suriyelilere yönelik hissedilen toplumsal uzaklık konusunda ülkenin ekonomik yapısının bir etkisi olmadığı da tespit edilmiştir. Ülke ekonomisine yer veren ifadeler incelendiğinde uzaklığın ekonomiden ziyade bireysel ve toplumsal yapı ile ilgili olduğu ortaya konmaktadır. Katılımcılar ülke ekonomisi ne kadar iyi olursa olsun var olan ve hissedilen toplumsal uzaklığın değişmeyeceği yönünde görüş belirtmektedirler.

4. Sonuç

Sakarya'da faaliyet gösteren bir tekstil firmasında çalışanların Suriyelilere olan toplumsal uzaklığını ölçmek amacıyla yapılan bu çalışma, farklı demografik özelliklere sahip 300 çalışanın katılımıyla gerçekleştirilmiş ve çalışma neticesinde Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığın varlığına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan katılımcıların Suriyelilere karşı toplumsal uzaklığının varlığı kabul edilmiştir. Genel toplumsal uzaklık değeri yüksek olmakla birlikte uzaklık derecesinin azaldığı tutumlar bulunmaktadır. Bu tutumlardan biri cenaze törenlerine katılıma ilişkindir. Suriyelilerin düğün gibi coşku, eğlenme içeren cemiyetlerine karşı uzaklık azalmakla birlikte hala hissedilirken, cenaze törenlerine yaklaşımın belirgin şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre cenaze törenine katılmak ister misiniz sorusunda katılımcıların keskin bir dağılım göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Toplumsal olarak etkileşimde hangi sıkıntılar yaşanır ise yaşansın ölüm gibi kederli olaylarda bütün sıkıntıların geride bırakılıp acının paylaşılması geleneğinin etkili olduğu görülmektedir. Türk örf ve adetlerine göre cenaze ve

düğün törenlerinin ayrı bir yeri olduğu bilenen bir gerçektir. Genel uzaklık ne kadar yüksek olursa olsun cenaze veya düğün törenlerinde uzaklık derecesi oranlarının farklılaştığı hatta cenazeye katılım tutumunda kırılma yaşandığı görülmektedir.

Suriyeli bir kişiden ihtiyaç duyduğunuzda yardım ister misiniz sorusunda uzaklık dereceleri birbirine yakın olsa da genel itibariyle 3. derece uzaklık oranı yüksektir. Buna göre katılımcıların Suriyelilerden yardım isteme konusunda olumsuz bir tutuma sahip oldukları tespit edilmektedir. Ancak uzaklık derecelerinde farklılaşmanın yaşandığı Suriyeli bir kişinin ihtiyaç duyması halinde yardım ister eder misiniz sorusunda uzaklık derecesinin % 61,3'lük bir oranla 1. derece cevapların verildiği görülmektedir. Her ne kadar genel uzaklık derecesi yüksek olsa da konu ihtiyacı olan birine yardım etmek olduğunda katılımcıların uzaklık derecesinde farklılık yaşandığı izlenmektedir. İhtiyacı olan birine yardım etmek de Türk örf ve adetlerinde yeri olan bir davranıştır. Türk toplumu örf ve adetlerine bağlı bir toplum olduğu için ihtiyacı olana yardım etmeye her zaman öncelik ve önem verildiği bilinmektedir.

Toplumsal kabul ve uyuma ilişkin birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da kabul ve uyum sürecinde sorunlar olduğu ve yerini toplumsal uzaklığa bırakmaya başladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Toplumsal uzaklığın bir sonucu olarak ortaya çıkan dışlanmanın mekânsal, ekonomik, kültürel ve siyasal dışlanma boyutları şeklinde tüm boyutları ile yaşandığı tespit edilmiştir. Toplumsal kabul düzeyinde yaşanan kırılmanın nedenleri bu çalışmanın konusu olmamakla birlikte son dönemlerde Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve gerek yazılı gerekse görsel medyada yer alan hoşgörü ve toleransı zorlayıcı huzursuzlukların önemli bir yeri olduğu araştırma sırasında tespit edilen diğer sonuçlar arasında yer almaktadır. Toplumsal uzaklığın mevcut koşullar değişse dahi değişiklik göstermediği açık uçlu soru analizi ile ortaya çıkmaktadır. Suriyelilere karşı olan toplumsal uzaklığın ülke ekonomiyile ilgili olmadığı ve ekonomik değişkenlere bağlı olarak değişiklik

göstermediği kabul edilmiştir.

Sonuç olarak entegrasyon sürecinde görev alan tüm sosyal politika aktörlerinin ve tarafların sosyal uyum, sosyal barış ve sosyal bütünleşme yönünde verdiği emeğe rağmen toplumsal etkileşimde, ortak yaşam hususunda sorunlar olduğu görülmektedir. Bu noktada toplumsal uzaklığın ağır sosyal dışlanma, ayrımcılık ve toplumsal huzursuzluklara dönüşmeden nedenlerinin irdelenmesi ve buna yönelik çözüm politikalarının üretilmesi önem arz etmektedir.

Abstract: Migration, which is considered to be a multidimensional displacement movement, creates an important process for both migrating individuals and local people living in the migrated place. As a result of the migration, the adaptation of the immigrant to the place of immigration and the individuals there, and the adaptation of the individuals receiving the migration to the individuals who come with the migration movement is very important and is a subject that has been studied intensively in the literature. In this context, concepts such as social cohesion, social acceptance and social distance, which are frequently found in the integration process and integration policies, gain a multidimensional meaning and make it important to make a bilateral assessment for both migrants and local people. The aim of this study was to determine the social distance towards the Syrians in the local community in Turkey. For this purpose, a questionnaire based on the Social Distance Scale of Bogardus was applied to 300 participants working in a textile company operating in Sakarya and the questionnaires were analyzed with SPSS 22. As a result of the analyzes, it was concluded that the social distance of the indigenous people to the Syrians is high and that the social distance does not change even if the current conditions change.

Key Words: Migration, Social Distance, Syrian

Kaynaklar

- Akıncı**, Buket, Ahmet **Nergiz**, Ercan **Geyik** (2015), “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, 1 (2) :58-83 <http://www.gam.gov.tr/files/sayi2-2.pdf>
- Bogardus**, E. S. (1959), **Social Distance**, Ohio: Antioch Press,
- Boyras**, Z., (2015), “Türkiye’de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler”, **Journal of World of Turks**, 7 (2).
- Budak**, S. (2000), **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Döner**, H. (2016), **Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hayat İli Örneği** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Duman**, Tuba (2019), “Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği”, **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 41: 343-368.
- Erdoğan**, Murat (2018), **Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan**, Murat (2014), “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum”, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırma Merkezi, <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGO-RAPORTurkiyedekiSuriyeliler.pdf>, Erişim Tarihi: 03.10.2016.
- Göde**, B., C. **Taşgın**, E. **Uysal**, M. R. **Meral**, M. **Çetinkaya**, R. C. **Çakır** ve Ş. **Aydın**, (2014), “Suriyeli Sığınmacılar Raporu İstanbul Örneği”, İstanbul: İstanbul Fikir Enstitüsü,
- Gürkaynak**, Çuhadar Esra (2012), “Toplumsal Temas: Önyargı ve Ayrımcılığı Önlemek İçin Bir Sosyal Değişim Aracı Olarak Kullanılabilir mi”, (eds.) K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (2012), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, *içinde*.
- İyem**, C., E. **İslamoğlu**, Ç. **Sarıköse** (2018), “A Trip Towards Hope: Evaluating the Situation of Syrian Immigrants in Turkey”, *in* (eds) G. Bayındır Goularas and I. Z.Türkan İpek (2018), **International Migration in The 21st Century: Problems and Solutions**, Cambridge Scholars Publishing, pp.137-144.
- Karasu**, M. A. (2016), “Şanlıurfa’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların

Kentle Uyum Sorunu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21 (3): 995-1014.

Kaygısız, İ. (2017), **Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri**, Friedrich Ebert Stiftung

Marshall, G. (1999), **Sosyoloji Sözlüğü** (Çeviri: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Orhan, O. ve S. Şenyücel (2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri, ORSAM ve TESEV Raporu, No: 195, İstanbul.

<http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.Pdf>

Sencer, M. ve Y. Irmak (1984), **Toplumbilimlerde Yöntem**, İstanbul: Onur Basımevi.

Tunç, A. Ş. (2015), “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, **TESAM Akademi Dergisi**, 2 (2): 29-63.

Türkoğlu, O. (2011), “Mülteciler ve Ulusal / Uluslararası Güvenlik”, **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 30 (2).

Yıldırım, S. E. İslamoğlu, C. İyem (2017), “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”, **Bilgi**, 2017 Kış: 107-126.

<https://ailevecalisma.gov.tr/media/3372/yabanciizin2017.pdf>, Erişim Tarihi: 23.08.2019.